

РОЗДІЛ 3 ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.016:81'243].018.43

Андронік Н. П.

ORCID: 0000-0003-3916-7820

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики викладання іноземних мов,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка,
(Чернігів, Україна), E-mail: natali_andronik@yahoo.com

ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА КУРСУ «МЕТОДИКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ»

Мета. Глобальна інформатизація є однією з домінуючих тенденцій розвитку суспільства в XXI столітті. Ці зміни потребують швидких та ефективних освітніх рішень. До того ж, пунктирний карантин, який розпочався з весни 2020 року, виявив прогалини у підготовці вчителів, зокрема вчителів англійської мови, організувати навчальний процес дистанційно. Відповіддю на цю ситуацію стало розробка курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов», обґрунтування змісту та структури якого і є метою статті.

Методологія. Методи дослідження включали: аналіз наукової літератури для визначення понятійно-категоріального апарату; аналіз навчально-методичної й інструктивно-нормативної документації з метою обґрунтування актуальності розробки курсу, вивчення досвіду організації дистанційного навчання у світі та в Україні.

Наукова новизна. У статті пропонується власне бачення змісту та структури курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов», націленого на удосконалення відповідних професійних навичок і умінь, необхідних майбутньому вчителю іноземних мов для здійснення дистанційного навчання.

Висновки. У статті було досліджене поняття «дистанційне навчання», аргументована актуальність розробки курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов», розглянута його структура та зміст, який включає два змістові модулі: засоби організації дистанційного навчання (сервіси для організації інтерактивного навчального простору та сервіси для організації відеоконференцій), а також інструментарій дистанційного навчання (онлайн дошки: Miro, Jamboard, Zoom whiteboard, Padlet); сервіси для розробки відеоматеріалів для проведення занять з іноземної мови в асинхронному режимі: Loom; сервіси для проведення оцінювання та контролю відповідних навичок та вмінь: Google Forms, Mentimeter, Learningapps тощо), які відображають необхідні аспекти у підготовці майбутніх учителів для організації дистанційного навчання іноземних мов, а також запропоновані критерії оцінювання навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: дистанційне навчання, майбутній учитель іноземної мови, інформаційно-методична компетентність, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми. Стрімке розповсюдження «цифрових» технологій робить цифрові навички громадян ключовими серед інших навичок. Як зазначається у Цифровій Адженді України, «цифровізація» та кросплатформовість у даний час є головними трендами на загальному ринку праці. Іншими словами, вміння працювати із «цифровими» технологіями поступово стає постійним та необхідним для більшості спеціалізацій, тобто наскрізним або кросплатформовим [4, 18]. Звичайно, це не може не впливати на сферу освіти, яка завжди реагує на соціальне замовлення суспільства. Вищезазначене відображено у таких документах: Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя», де цифрова компетентність (Digital Competence) визнана однією з 8 ключових компетенцій для повноцінного життя та діяльності [5]; Концепції державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (до 2029 року), де інформаційно-цифрова компетентність належить до переліку 10 ключових компетентностей й наскрізних вмінь, що створюють «канву», яка є основою для успішної самореалізації учня як особистості, громадянина і фахівця [2, 12]. Отже, «реформування педагогіки середньої освіти передбачає перехід до педагогіки партнерства між учнем, вчителем і батьками, що потребує ґрунтовної підготовки вчителів за новими методиками і технологіями навчання, зокрема інформаційно-комунікативними технологіями» [2, 10].

Цифрова (інформаційна) компетентність є невід'ємною складовою професійної компетентності вчителя іноземних мов. Поняття «інформаційна компетентність» розглядаємо як інтегративну якість особистості, що включає сукупність знань, навичок і умінь виконання різних видів інформаційної діяльності і ціннісне відношення до цієї діяльності, при цьому під інформаційною діяльністю мається на увазі сукупність процесів пошуку, збору, аналізу, перетворення, зберігання і розповсюдження інформації [1]. Щодо інформаційної компетентності вчителя іноземних мов, вона безпосередньо пов'язана з його методичною компетентністю, тобто готовністю та здатністю реалізувати цілі навчання іноземних мов з урахуванням сучасних соціальних вимог і реальних умов навчання [3, 38]. Необхідність формування інформаційно-методичної компетентності вчителя іноземних мов зумовлює актуальність проблеми розробки курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно зазначити, що такі вітчизняні та зарубіжні учені, як Х. Алієв, Р. Гуревич, В. Кухаренко, Т. Олійник, В. Рибалка, Е. Полат, П. Таланчук, М. Кадемія, А. Маматов, О. Осова, А. Хуторський, Т. Андерсен, Ч. Грехем, Ст. Віллер, І. Роберт займалися проблемою використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземних мов.

Метою статті є теоретично обґрунтувати зміст та структуру курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов» для майбутніх учителів іноземних мов, що передбачає подальший розвиток їх інформаційно-методичної компетентності.

Методологія. Методи дослідження, які ми використовували у своїй роботі, включали: аналіз наукової літератури для визначення понятійно-категоріального апарату; аналіз навчально-методичної й інструктивно-нормативної документації з метою обґрунтування актуальності розробки курсу, вивчення досвіду організації дистанційного навчання у світі та в Україні.

Наукова новизна. У статті пропонується власне бачення змісту та структури курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов», націленого на підготовку майбутніх учителів організовувати навчальний процес з іноземної мови у дистанційній та змішаній формі.

Основні результати дослідження. Перш ніж розглянути зміст курсу, дамо визначення ключовим поняттям: «процес навчання іноземних мов», «дистанційне навчання іноземних мов». Процес навчання, зокрема навчання іноземних мов – це спеціально організований процес, у ході якого в результаті взаємодії учителя та учня здійснюється засвоєння і відтворення іншомовного матеріалу відповідно до поставленої мети [3, 29]. Щодо поняття «дистанційне навчання», воно має різні визначення у методичній літературі. І. Роберт у монографії «Теорія і методика інформатизації освіти» визначає термін «дистанційне навчання» як процес інтерактивної взаємодії між студентом, викладачем та інтерактивним джерелом інформаційного ресурсу, під час якого відбувається передавання знань, формування вмінь і навичок, що здійснюється шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій [6]. Т. Андерсон зазначає, що дистанційне навчання може проходити у двох режимах роботи: синхронному та асинхронному та презентує 6 типів інтеракції між трьома суб'єктами дистанційного навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій: вчитель – вчитель, вчитель – зміст навчання, вчитель – учень, учень – учень, учень – зміст, зміст – зміст [8, 133].

Отже, дистанційне навчання – це форма навчання, заснована на взаємодії вчителя і учня, що знаходяться між собою на відстані, що відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, організаційні форми, засоби навчання тощо), які реалізуються за допомогою інформаційно-комунікаційних та інтернет-технологій [7, 65]. Відповідно до досліджень, висвітлених у статті Дж. Брансфорда та його колег «How people learn», було обґрунтовано 4 аспекти, які сприяють ефективності навчання: 1) орієнтація на учня; 2) орієнтація на знання; 3) орієнтація на оцінювання; 4) орієнтація на навчання у спільноті (клас, група) [9]. Найефективнішим є навчання, коли ураховані усі чотири аспекти. Зазначені умови також повинні бути ураховані у змісті курсу з методики організації дистанційного навчання з іноземних мов.

Навчальна дисципліна «Методика дистанційного навчання іноземних мов» призначена для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова і література (англійська)) за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр». Вона є складовою блоку вибіркових дисциплін загальної підготовки. Мета навчальної дисципліни:

– систематизація знань, отриманих у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, базової фахової гуманітарної дисципліни й методики її викладання, а також курсу «Інформаційно-комунікаційних технологій навчання іноземних мов»;

– удосконалення на базі вже отриманих знань відповідних професійних навичок і умінь, необхідних майбутньому вчителю ІМ для здійснення дистанційного навчання іноземних мов.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методика дистанційного навчання іноземних мов» є ознайомити студентів з особливостями організації навчального процесу з ІМ в умовах дистанційного навчання; сформувати у студентів вміння використовувати засоби організації та інструментарій дистанційного навчання; удосконалити навички критичного оцінювання інтернет ресурсів щодо їх використання для навчання ІМ, розвивати здатність самостійно створювати відповідну інформаційну та навчально-методичну продукцію за допомогою інтернет ресурсів та системно застосовувати її у своїй професійній діяльності.

Зміст курсу складається з двох змістових модулів (Табл. 1):

- 1) Засоби організації дистанційного навчання ІМ;
- 2) Інструментарій дистанційного навчання ІМ.

Мета першого модулю ознайомити студентів із засобами організації дистанційного навчання для проведення занять в синхронному та асинхронному режимах. Планується робота із сервісами для організації інтерактивного навчального простору та проведення відеоконференцій.

Метою другого змістового модулю є навчити студентів володіти інструментарієм дистанційного навчання. Передбачається вивчення таких сервісів, як: онлайн дошки (Miro, Jamboard, Zoom whiteboard, Padlet), Google slides, Google Forms, Mentimeter, Learning apps, Loom.

Таблиця 1

**Програма та структура навчальної дисципліни
«Методика дистанційного навчання іноземних мов»**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Практичні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. ЗАСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ		
Тема 1. Google classroom – сервіс для організації інтерактивного навчального простору. Створення власного класу, розробка завдань	2	6
Тема 2. Zoom, Hangouts, Google meet, Skype. Ознайомлення з роботою сервісів для організації відеоконференцій та онлайн-занять	2	6
Змістовий модуль 2. ІНСТРУМЕНТАРІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ		
Тема 3. Miro, Jamboard, Zoom whiteboard – онлайн дошки. Робота з дошкою: розробка завдань, спільна онлайн робота у парах на дошці	2	6
Тема 4. Розробка онлайн матеріалів для заняття: Google slides	2	6
Тема 5. Оцінювання та тестування у дистанційному навчанні ІМ: Google Forms, Learning apps, Kahoot, Mentimeter тощо	2	6
Тема 6. Розробка відеоматеріалів за допомогою сервісу Loom	4	8
Тема 7. Онлайн ресурси для забезпечення дистанційного навчання з ІМ		8

Рівень володіння інформаційно-методичною компетентністю визначається під час виконання студентом практичного завдання (знання інструментарію сервісу, розробка фрагментів уроків із відповідної теми та вміння користуватися сервісом для проведення онлайн занять з ІМ, демонстрація самостійно створених навчально-методичних матеріалів за допомогою онлайн сервісів, участь у якості учня у проєктах одногрупників) на практичних заняттях, при виконанні самостійної роботи, під час складання заліку (робочий Google Classroom із інтегрованими навчальними матеріалами) та оцінюється за такими критеріями:

- 1) наявність виконаного практичного завдання із відповідної теми;
- 2) обсяг використаного інструментарію сервісу;
- 3) методична коректність розробленого навчального матеріалу;
- 4) участь у інтерактивних проєктах одногрупників.

Студент може отримати 5 балів («відмінно») або «зараховано», якщо дотримано всіх критеріїв: завдання виконане ним повністю, задіяний весь інструментарій сервісу, розроблені матеріали мають

методичну коректність та студент бере участь у якості учня в інтерактивних проектах одногрупників. Якщо завдання виконане, проте є невідповідність одному із критеріїв (2-4), він може отримати 4 бали («добре») або «зараховано». Практичне завдання, яке виконане частково і не відповідає двом із критеріїв (2-4), оцінюється 3 балами («задовільно») або «зараховано». Відсутність виконаного практичного завдання оцінюється 0 балами («не задовільно») або «не зараховано».

Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік. На заліку студенти захищають робочий Google Classroom із вбудованими матеріалами з різних сервісів відповідно до двох вивчених модулів. Поточний і тематичний види контролю здійснюються викладачем на кожному практичному занятті через перевірку виконання завдань, демонстрацію фрагментів уроків із використанням інформаційних технологій, самостійно створених навчально-методичних матеріалів, аналізу матеріалів і фрагментів одногрупників.

Таким чином, у статті було досліджене поняття «дистанційне навчання», аргументована актуальність розробки курсу «Методика дистанційного навчання іноземних мов», розглянута його структура та зміст, який включає два змістові модулі: засоби організації дистанційного навчання (сервіси для організації інтерактивного навчального простору та сервіси для організації відеоконференцій), а також інструментарій дистанційного навчання (онлайн дошки: Miro, Jamboard; сервіси для розробки відеоматеріалів для проведення занять з іноземної мови в асинхронному режимі: Loom тощо), які відображають необхідні аспекти у підготовці майбутніх учителів для організації дистанційного навчання іноземних мов. Оскільки інформатизація освіти – це процес, а не кінцевий результат, доцільним вбачаємо подальший пошук нових засобів та інструментів для забезпечення ефективного дистанційного навчання іноземних мов.

References

1. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура та становлення. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2007. № 4. С. 62-69.
Holovan M. (2007). Informatychna kompetentnist: sutnist, struktura ta stanovlennia [Computer competence: essence, structure, and formation]. *Informatyka ta informatsiini tekhnolohii v navchalnykh zakladakh – Informatics and information technologies in educational institutions*. 4, 62-69.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku [The concept of implementing the state policy in the field of reforming general secondary education «New Ukrainian School» for the period up to 2029] (2016). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
3. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін.; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
Nikolayeva S. Yu. (Ed.). (2013). *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur: teoriya i praktyka: pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methodology of Teaching Foreign Languages and Cultures: Textbook]. Kyiv, Ukraine : Lenvit.
4. Проект Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf2>
Proekt Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020 [Digital Agenda of Ukraine Project – 2020]. Retrieved from <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf2>
5. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975
Rekomendatsiia «Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia» [Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning] (2006). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975
6. Роберт И. В. Теория и методика информатизации образования (психолого-педагогический и технологический аспекты). Москва : Издательство БИНОМ. Лаборатория знаний, 2014. 398 с.
Robert Y. V. (2014). *Teoriya i metodika informatizatsii obrazovaniya (psikhologo-pedagogicheskii i tekhnologicheskii aspekty)* [Theory and methods of informatization of education (psychological, pedagogical and technological aspects)]. Moskow, Russia : BYNOM. Laboratoryia znaniy.
7. Азимов Э. Г., Шукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва : Издательство ИКАР, 2009. 448 с.
Azimov Je. G., Shhukin A. N. (2009). *Novyj slovar' metodicheskikh terminov i ponjatij (teoriya i praktika obuchenija jazykam)* [New Dictionary of Methodological Terms (Theory and Practice of Teaching Languages)]. Moskow, Russia : Izdatel'stvo IKAR.

8. ANDERSON, T. (2003): «Modes of Interaction in Distance Education»; in M.G. Moore & W.G. Anderson (2003) (Edits): *Handbook of Distance Education*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers. C. 129-147.
9. How people learn: Brain, Mind, Experience and school (2000). John D. Bransford, Ann L. Brown and Rodney R. Cocking, editors National Academies Press. Retrieved from <https://cft.vanderbilt.edu/guides-subpages/how-people-learn/>

Andronik N.

ORCID: 0000-0003-3916-7820

*Ph.D., Associate professor,
Associate professor at the Department
of Pedagogy and Methodology of Teaching Foreign Languages,
T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»,
(Chernihiv, Ukraine), E-mail: natali_andronik@yahoo.com*

THE CONTENT AND STRUCTURE OF THE COURSE «DISTANCE LEARNING IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING»

Purpose. *Global digitalization is one of the dominant trends in society in the XXI century. These changes require rapid and effective educational solutions. In addition, dotted quarantine, which began in the spring of 2020, revealed gaps in the training of teachers, including English teachers, to organize the learning process distantly. The answer to this situation was the development of the course «Distance learning in foreign language teaching», the justification of the content and structure of which is the purpose of the article.*

Methodology. *The research methods we used in our work included: analysis of the scientific literature to determine the conceptual and categorical apparatus; analysis of educational-methodical and instructive-normative documentation in order to substantiate the relevance of course development, study the experience of distance learning in the world and in Ukraine.*

Scientific novelty. *The article offers our own vision of the content and structure of the course «Distance learning in foreign language teaching», aimed at training future teachers to organize the learning process of a foreign language in distance and mixed forms.*

Conclusions. *The article explored the concept of «distance learning», argued the relevance of the course «Methods of distance learning of foreign languages», considered its structure and content, which includes two content modules: distance learning tools (services for organizing interactive learning space and services for video conferencing), as well as distance learning tools (online boards: Miro, Jamboard, Zoom whiteboard, Padlet); services for the development of videos for foreign language classes in asynchronous mode: Loom; services for assessment and control of relevant skills and abilities: Google Forms, Mentimeter, Learningapps, etc.), which reflect the necessary aspects in the preparation of future teachers for distance learning of foreign languages.*

Key words: *distance learning, future foreign language teacher, information and methodological competence, information-communication technologies.*

Стаття надійшла до редакції 14.04.2021

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент **О. П. Биконя**